

Warszawa, dnia 2014 r.

Sprawozdanie z działalności w 2013 roku
Senackiego Zespołu do spraw Wychowania Młodego Pokolenia

Senacki Zespół do spraw Wychowania Młodego Pokolenia został utworzony 19 stycznia 2012 roku, w celu podejmowania działań na rzecz dobrego wychowania dzieci i młodzieży. W roku 2013 Zespół zorganizował konferencję w dniu 30 marca br. oraz posiedzenie w dniu 11 lipca br..

Dnia 30 marca 2013 r. zespół zorganizował konferencję pt. „Opracowanie i upowszechnienie innowacyjnego modelu kontraktowania przez gminy usług społecznych w zakresie edukacji podstawowej”. Realizatorami takiego projektu, współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej, jest Fundacja Tarcza z Nowego Sącza, Instytut Turystyki w Krakowie oraz Urząd Gminy Korzenna. Na wstępie konferencji senator Andrzej Misolek przedstawił zalety i wady edukacji w małych szkołach. Jego zdaniem omawiany problem jest niezwykle istotny, gdyż dotyczy bardzo dużej liczby podmiotów w naszym kraju. Niż demograficzny, który teraz coraz dotkliwiej zaczynamy odczuwać, spowodował drastyczny spadek liczby uczniów w szkołach, szczególnie w szkołach wiejskich. W niektórych szkołach liczebność spada do kilkudziesięciu uczniów. Samorządy mają problem z utrzymaniem finansowym i organizacyjnym szkół, w których nastąpił taki drastyczny spadek liczby uczniów. W związku z powyższym są możliwe dwa rozwiązania tej sytuacji. Albo można tworzyć zbiorcze szkoły, przewozić dzieci z jednej gminy do drugiej, albo można próbować te szkoły podtrzymywać, tylko już nie przez gminę, ale przez organizacje pozarządowe, które otrzymywałyby te szkoły w procesie „outsourcingu” od gminy. Senator uważa, że podstawową wadą jest istnienie Karty Nauczyciela, która przewiduje określone pensum dla nauczyciela i w małych szkołach to pensum jest trudne do wykonania. Ponieważ im mniej jest uczniów tym mniejsze są finanse, w związku tym nauczyciel ma poważne problemy. Jeżeli chodzi o pierwszy etap edukacyjny, czyli zintegrowaną edukację wczesnoszkolną, to tu sprawa jest trochę prostsza, ponieważ w tej sytuacji nauczyciel jest jeden. Problem zaczyna się w drugim etapie edukacyjnym, czyli w klasach 4-6, kiedy jest już podział na przedmioty. Wtedy pojawia się problem z wypełnieniem pensum przez nauczycieli. W małej szkole

wypełnienie pensum będzie stanowiło zasadniczy problem przy zatrudnianiu nauczyciela. Innym utrudnieniem w przypadku małych szkół może być baza materialna, która jest pochodną finansów, jakimi ta szkoła dysponuje. Tu oczywiście są różne pomysły na to, aby tę bazę materialną budować. Kilka szkół może mieć wspólne wyposażenie, którym się potem dzieli. To wszystko jest do zorganizowania, ale jest to pewne utrudnienie. Te utrudnienia i wady w prowadzeniu małej szkoły nie leżą po stronie dydaktyczno-wychowawczej, ale po stronie organizacyjno-finansowej.

Prezes Zarządu Fundacji Tarcza z Nowego Sącza pan Witold Bodziony przedstawił projekt rozwiązań zmierzających do ograniczenia liczby likwidowanych szkół podstawowych. Pan Bodziony zwrócił uwagę, że likwidacja szkół podstawowych jest skutkiem przede wszystkim nizu demograficznego i braku środków finansowych w budżecie jednostek samorządu terytorialnego na ich utrzymanie. Niektóre samorządy, korzystając z możliwości, jakie stworzyła ustawa z 19 marca 2009 roku o zmianie ustawy o systemie oświaty, próbują przekazywać organizacjom pozarządowym te szkoły, które nie liczą więcej niż 70 uczniów. Decyzje o przekazaniu tych szkół podejmuje rada gminy lub powiatu stosowną uchwałą. Samo przekazanie jest bardzo trudne, ponieważ spotyka się na samym wstępie z niechętnym odbiorem społecznym. Przede wszystkim bardzo niechętnym odbiorem środowiska nauczycielskiego, które w momencie przekazania takiej szkoły traci przywileje wynikające z Karty Nauczyciela. Tadeusz Frączek z Fundacji Tarcza omówił problematykę finansowania działalności małych szkół publicznych zarządzanych przez samorządy. Na wstępie wypowiedzi zwrócił uwagę, że analiza finansowa i organizacyjna placówek oświatowych prowadzona w latach od 2007/08 do 2011/12 pozwoliła ustalić, iż przeciętna liczebność oddziałów klasowych wynosi około 10 uczniów. W efekcie najczęściej występuje łączenie klas i mamy do czynienia z tym, czego w edukacji być nie powinno, czyli z nauczaniem w klasach łączonych. Pan Frączek proponuje rozwiązanie polegające na przekazaniu małej szkoły w ręce podmiotów zewnętrznych. Uważa, że najlepszym rozwiązaniem jest powiększenie samorządności polskiej oświaty, czyli oddanie jej w ręce rodziców lub też nauczycieli. Możliwe są także rozwiązania mieszane, stworzenie stowarzyszeń lub fundacji złożonych z rodziców i nauczycieli. Prezes Zarządu Instytutu Turystyki w Krakowie Tadeusz Burzyński zauważył, że wiele spraw związanych z tą problematyką leży po stronie nauczycieli, którzy obawiają się zmian. Część tych obaw jest oczywiście związana ze stanem bytowym, natomiast część z tym, że nie wiedzą, że można inaczej, że innym się udało.

Poseł Sławomir Kowalski omówił problematykę zarządzania małymi szkołami w regionie śląskim. Przedstawił sytuację małych szkół w zakresie ich osiągnięć

edukacyjnych. Jego zdaniem małe szkoły są bez wątpienia centrami kulturotwórczymi i kulturowymi w wioskach i w małych gminach. W województwie śląskim takich publicznych szkół podstawowych, których liczba uczniów nie przekracza 70 jest 164, z czego 18 jest w miastach a 149 na wsi. Podkreślił, że często istnieje przekonanie nauczycieli, że w małych klasach nie uczy się lepiej, ponieważ uczniowie nie mają motywacji wynikającej z rywalizowania. To jest bardzo często spotykana opinia nauczycieli, że gdy jest większa liczebność klasy, to uczniowie między sobą rywalizują, natomiast gdy jest tylko kilku uczniów, to niekoniecznie tak jest. Okazuje się, że badania tego nie potwierdzają. W przypadku szkół samorządowych możemy jedynie starać się zmniejszać koszty poprzez tworzenie grup dzieci z kilku roczników. Możliwość obniżenia kosztów funkcjonowania szkoły daje jej aktywna postawa w zdobywaniu środków pozabudżetowych, w tym głównie unijnych. Przy dużej skuteczności w pisaniu projektów możliwe jest znaczne zwiększenie budżetu placówki a także jej rozwój. Nowe otwarcie w przyszłym roku da duże możliwości korzystania z tzw. projektów miękkich dla szkół i jest to też wyzwanie, ale również możliwość utrzymania placówek.

Podsumowując konferencję przewodniczący zespołu, senator Kazimierz Wiatr wyraził zadowolenie, że szkoła i wychowanie są otaczane troską i każda inicjatywa jest ważna i budująca. Każda szkoła jest warta uwagi. Oczywiście z punktu widzenia Parlamentu, Senatu oraz Komisji Nauki Edukacji i Sportu czy naszego Zespołu myślimy o wszystkich szkołach i o wszystkich uczniach. Powinniśmy mieć świadomość, że pewne pomysły mogą dać się upowszechnić mniej lub bardziej. Nie ma pomysłów idealnych, masowych i nawet, jeśli uda się w jakiś sposób zorganizować dobrą, jedną szkołę, to też jest to ważne. Życie pokazuje, że jeżeli jakieś rozwiązanie jest dobre dla jednej szkoły, to prawdopodobieństwo, że jest dobre dla następnych 10 i 100 jest dość duże. Natomiast opracowywanie pomysłów bardzo uogólnionych, dla wszystkich jednakowych, nie dla wszystkich jest bardzo dobre.

Dnia 11 lipca 2013 r. odbyło się posiedzenie poświęcone treści tekstu ślubowania, jakie składają przyszli studenci w momencie wkraczania w mury uczelni. Gościem spotkania był senator Marek Rocki, przewodniczący Polskiej Komisji Akredytacyjnej. W posiedzeniu uczestniczyli również senatorowie - członkowie Komisji Nauki, Edukacji i Sportu. Uczestnicy posiedzenia zapoznali się z materiałami zebranymi przez przewodniczącego zespołu na temat wartości oraz treści ślubowań studenckich składanych w wybranych uczelniach wyższych. Senatorowie skupili się na treściach ślubowań oraz na tym, czy noszenie znaczka akademickiego jest równoważne z popieraniem wartości reprezentowanych

przez daną uczelnię wyższą. Senatorowie dyskutowali czym są wartości humanizmu oraz demokracja – jako wartość oraz środek do osiągnięcia wartości. Inspiracją do dyskusji był przypadek niedoszłego studenta Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, który odmówił złożenia ślubowania akademickiego. W uczelni tej obok deklaracji m.in. służenia ludziom i ojczyźnie, nauczycielom i kolegom, student powinien przyrzec "...wierność ideałom sztuki, humanizmu i demokracji ...". W konsekwencji odmowy ślubowania nie został On przyjęty na uczelnię, a w sprawie interweniował Rzecznik Praw Obywatelskich. Uczelnia ta, podobnie jak niektóre inne uczelnie wyższe w Polsce, zgodnie ze swoim statutem od złożenia ślubowania uzależnia wpisanie w poczet studentów. Po wysłuchaniu powyższych informacji dyskutowano o wielu aspektach pracy uczelni, jej procesie dydaktycznym, o kwestiach finansowania uczelni, a także o wymogach stawianych kandydatom podczas egzaminów wstępnych.

Przewodniczący
Senackiego Zespołu do spraw Wychowania
Młodego Pokolenia

Kazimierz Wiatr